

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Голова приймальної комісії
Харківського національного
економічного університету
імені Семе́на Кузне́ця

Володимир ПОНОМАРЕНКО
2024 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

освітній ступінь «МАГІСТР»

011 спеціальність «ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»

освітньо-професійна програма «Педагогіка та адміністрування освіти»

053 спеціальність «ПСИХОЛОГІЯ»

освітньо-професійна програма «Психологія»

Харків
2024

Програма фахового іспиту складена відповідно до Програми предметного тесту з педагогіки та психології єдиного фахового вступного випробування для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2024 р. № 426.

Фахове випробування є комплексним іспитом, що містить тестові завдання різного ступеню складності з підготовки магістрів за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», 053 «Психологія» (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнена структура фахового іспиту

Найменування розділу	Питома вага розділу, %
1. Основи педагогіки та психології	13 – 17
2. Історія і теорія педагогіки та психології	20 – 30
3. Методи дослідження у педагогіці та психології	13 – 17
4. Прикладні психолого-педагогічні засади освіти, навчання, виховання та розвитку особистості	40 – 50

ЗМІСТ ФАХОВИХ ВСТУПНИХ ІСПИТІВ

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

1.1. Основи педагогіки

Педагогіка в структурі сучасних наук. Педагогіка – наука про навчання і освіту особистості, педагогічні закономірності, принципи, форми, методи навчання. Об'єкт, предмет, функції і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Структура педагогічної науки, її галузі. Зв'язок педагогічної науки з іншими науками.

1.2. Основи психології

Предмет, завдання та принципи сучасної психології, її місце в системі наук. Об'єкт, предмет, функції і завдання психології. Основні категорії психології. Структура сучасної психології, класифікація галузей психології, предмет їх вивчення. Фундаментальна та прикладна психологія.

1.3. Загальні закономірності розвитку і соціалізації особистості

Процес розвитку особистості. Процес розвитку і формування особистості. Напрями розвитку людини. Вікова періодизація. Види розвитку і формування особистості. Основні фактори розвитку і формування особистості. Біологічні та соціальні чинники психічного розвитку особистості. Мотиви і мотивація особистості. Роль діяльності, активності та спілкування в розвитку особистості. Гуманістична парадигма. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Соціалізація особистості: сутність, етапи, механізми, суб'єкти та агенти. Учень як суб'єкт освітнього процесу. Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика освітньої діяльності учня. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві цілі та цілепокладання. Самоактуалізація та самореалізація особистості.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

2.1. Педагогічна та психологічна думка XVII – початок XX ст.

Історія педагогіки як наука. Значення педагогічних поглядів та діяльності Я.-А. Коменського. Освітня діяльність і педагогічні погляди Г.Сковороди як основоположника теорії національного виховання. Педагогічна діяльність, дидактичні погляди, ідеї відродження національної школи. К. Ушинського. Просвітницька діяльність та педагогічні ідеї М.Грушевського. Просвітницька і педагогічна діяльність М. Драгоманова, його педагогічні погляди, боротьба за українську національну систему виховання, навчання дітей рідною мовою. Психологічна система В. Вундта. Закономірності запам'ятовування Г. Еббінгауза. Вчення про обдарованість О. Лазурського.

2.3. Педагогічна думка XX – початку XXI ст.

Реформаторська педагогіка. Педагогічні ідеї та концепції реформаторської педагогіки: педоцентризм, вільне виховання, експериментальна педагогіка, прагматистська педагогіка, педагогіка особистості, функціональна педагогіка, виховання засобами мистецтва, трудове навчання та виховання. Педагогічні ідеї Е. Кей, Г. Шаррельмана, Дж.Дьюї. Педагогічна система М. Монтесорі. Педагогічна діяльність і теоретична спадщина А. Макаренка. Г. Ващенко, Г. Костюка. В.Сухомлинського.

2.4. Психологічна думка XX – початку XXI ст.

Психоаналітична теорія З. Фрейда. Аналітична психологія К. Юнга. Неофрейдизм (Е. Фром, Е. Еріксон). Біхевіоризм (Дж. Уотсон, Б. Скінер) та необіхвеіоризм (А. Бандура). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс). Ідея педагогічної психології С. Балея.

2.5. Система української освіти. Принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція).

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

3.1. Планування та забезпечення якості дослідження

Наукові дослідження в педагогіці . Поняття про методологію педагогіки і її рівні. Методологічні принципи науково-педагогічних досліджень. Організація педагогічного дослідження. Педагогічне дослідження як складова наукової діяльності: різновиди, проблема, мета, завдання об'єкт, предмет. Етика педагогічного дослідження. Проектування та планування педагогічного дослідження. Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

Наукові дослідження в психології. Особливості наукового дослідження в психології (проблеми, види, цілі, об'єкти та предмети дослідження). Програма психологічного дослідження: структура, вимоги, етапи та гіпотези. Вибірковий метод дослідження: генеральна сукупність, вибірка та її якості

3.2. Методи збирання інформації

Характеристика методів наукового дослідження. Теоретичні, емпіричні, математичні і статистичні методи дослідження. Спостереження, його особливості, роль спостерігача. Експериментальний метод психології: види етапи та особливості.

Тестування, його види та особливості. Методи опитування: анкетування, інтерв'ювання, експертні опитування. Метод моделювання, соціометрії, вимірювання. Метод аналізу продуктів діяльності (аналіз документів та контент-аналіз)

3.3. Методи аналізу емпіричних даних.

Вимірювання та його особливості. Описові статистики. Кореляційний зв'язок між змінними та коефіцієнти кореляції.

РОЗДІЛ 4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

4.1. Освіта і навчання особистості

Дидактика як теорія освіти і навчання. Поняття про дидактику. Предмет і завдання сучасної дидактики. Основні дидактичні категорії: мета навчання, закономірності й принципи навчання, процес навчання, методи і засоби навчання, зміст навчання, організаційні форми навчання та контролю якості знань, умінь, компетентності. Здобутки дидактики на сучасному етапі розвитку школи.

Процес навчання як цілісна система. Методологічні основи процесу навчання (сутність, цілі, компоненти, структура, закони, цілісність). Основні функції процесу навчання. Характеристика принципів навчання.

Зміст освіти. Поняття і сутність змісту освіти. Реалізація принципів гуманізації, гуманітаризації, фундаменталізації, індивідуалізації, інформатизації та диференціації при визначенні змісту освіти. Структура змісту освіти. Стандартизація освіти в закладах вищої освіти. Характеристика навчальних планів, програм, підручників, посібників.

Форми організації навчання як дидактична категорія. Класифікація форм навчання. Функції форм навчання. Методичний аспект використання різних форм навчання. Традиційні, нетрадиційні (інноваційні) форми навчання.

Види навчання. Нові технології навчання. Методи і засоби навчання. Сутність понять: «види навчання», «технології навчання». Поняття про методи, методичні прийоми та засоби навчання. Класифікації, дидактичні системи методів навчання. Актуальні проблеми розроблення і впровадження в освітній процес нових технологій навчання. Сутність контролю навчання як дидактичного поняття. Методи і форми контролю. Функції контролю.

4.2. Виховання особистості

Сутність і зміст процесу виховання. Процес виховання та його особливості. Сутність процесу виховання. Основні ознаки процесу виховання (системність, цілісність, двосторонність, комплексність, гуманність, планомірність, націленість на конкретний результат, неперервність, тривалість і організованість). Принципи процесу виховання, їх характеристика. Зміст процесу виховання. Основні напрями національного виховання.

Самовиховання особистості. Сутність, мета, методи, прийоми самовиховання. Основні етапи процесу самовиховання. Основні принципи самовиховання. Концепція особистісно-орієнтованого виховання.

Форми організації процесу виховання. Позаурочна, позакласна, позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Традиційні, нетрадиційні, інноваційні, інтерактивні форми виховної роботи.

Учнівське самоврядування. Види, органи, завдання учнівського самоврядування. Основні напрями діяльності органів учнівського самоврядування. Демократичне середовище і демократичне самоврядування. Формальні та неформальні групи учнів.

4.3. Особистість у життєвому та професійному просторі

Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні статуси та соціальні ролі. Види та умови їх змін.

Стать і гендер. Маскулінність, фемінність, андрогінність. Гендерна ідентичність та її кризи. Гендерні стереотипи. Гендерна рівність та дискримінація. Сексизм, фемінізм.

Професійна діяльність. Сутність професійної діяльності та етапи професійного становлення. Професійні кризи. Професійно зумовлені вимоги до особистості вчителя. Роль особистісних якостей учителя в педагогічній діяльності. Проблеми професійного становлення вчителя. Напрями розвитку професійної майстерності вчителя. Мотивація та стимулювання професійної діяльності. Професійне вигорання педагога.

Спілкування в педагогічній діяльності. Сутність педагогічного спілкування, його структура, функції, стилі. Складові спілкування. Бар'єри педагогічного спілкування.

Конфлікт та конфліктна ситуація. Сутність та види конфліктів (внутріособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий). Стилі поведінки у конфлікті (суперництво, уникнення, пристосування, компроміс, співпраця) та шляхи вирішення конфліктних ситуацій. Медіація як метод врегулювання конфліктів. Профілактика конфліктів.

Девіантна поведінка особистості. Сутність, поняття та види девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг, мобінг, ейджизм. Рівні та наслідки девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки (просвіта, соціальна реклама, програми корекції).

Управління в системі освіти. Органи державного управління освітою. Принципи управління. Управлінська діяльність. Стилі керівництва. Корпоративна культура. Лідерство і керівництво в управлінській сфері. Типологія лідерства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. Київ : Либідь, 2006. 420 с.
2. Богдан Ж., Мовчан Я. Гендерна психологія : навч.-метод. посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2021. 155 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/51465>
3. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 256 с.

4. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
5. Даценко О.А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
6. Дуткевич Т. Загальна психологія. Київ: ЦНЛ, 2019. 388 с.
7. Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Марченко В. М. Основи психології: опорні конспекти, схеми, методики. Київ : Ніка-Центр, 2018. 320 с.
8. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. [2-ге вид.]. К.: Центр учбової літератури, 2019. 124 с.
9. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 190 с.
10. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. Харків: ОВС, 2002. 400 с.
11. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент : навчальний посібник. 2-е вид., випр. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2015. 512 с.
12. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 360 с.
13. Максименко С. Загальна психологія. Київ: ЦНЛ, 2019. 272 с.
14. Малафіїк І.В. Дидактика: Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. 397 с.
15. Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка: навч. посіб. Київ.: МАУП, 2002. 176 с.
16. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.
17. Основи психології. Заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. Київ: Либідь, 2018. 632 с.
18. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; За ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища шк., 1997. 349 с.
19. Педагогічна психологія: конспект лекцій, методичні вказівки та контрольні завдання з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти очної та заочної форми навчання за спеціальністю 053 «Психологія» / упоряд. Ж. Богдан, Т. Солодовник. Харків: НТУ «ХП», 2022. 72 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c2942493-64ee-48e8-98a3-8681417ce796/content>
20. Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики. Київ. Вид-во: Університетська книга. 2019. 442 с.
21. Полякова Г.А., Борова Т.А. Педагогіка: навчальний посібник. Харків: Вид. «ІНЖЕК», 2011. 368 с.
22. Програма предметного тесту з педагогіки та психології єдиного фахового вступного випробування для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2024 р. № 426. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/vstup-2024/Zatverdzeni.prohramy.YEVI.YEFVV/01.04.2024/Pro.zatv.Prohr.predm.testu.z.pedahohiky.ta.psykholohiyi-nakaz-426-01.04.2024.pdf>

23. Сергеєнкова О. П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 376 с.
24. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
25. Учнівське самоврядування; структура, зміст і концепція розвитку, проектна діяльність, досвідорганізації. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 112 с

Інформаційні ресурси

26. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
27. Про позашкільну освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 1841-III від 22.06.2000 р. (зі змінами і доповненнями, чинна редакція згідно із Законом № 2581- VIII від 04.11.2018 р.). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
28. Про повну загальну середню освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 463- IX від 16 січня 2020 року р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
29. Навчальні матеріали онлайн / Психологія. URL: <https://pidru4niki.com/psihologiya/>
30. Безкоштовна бібліотека підручників. URL: <http://www.info-library.com.ua/>
31. Енциклопедія практичної психології URL: <http://psychologis.com.ua/>
32. Сайт «Освіта.ua». URL: <https://osvita.ua/>

Голова фахової атестаційної комісії

Жанна БОГДАН